

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Kinderen van de staat – Jeugdzorg in ademnood

Kinderen van de staat – Jeugdzorg in ademnood

Hélène van Beek (2020). Baarn: Nobel boeken. 320 pp. € 20,00.
ISBN 9789083060200

Hesther Selbeck

‘We maakten de inschatting dat je ervaring met een uitbehandelde doelgroep van jeugdzorg en hun ouders door middel van Contextuele Paardentherapie (cpt), je bij de recensie van dit boek goed van pas zal komen’, schrijft redacteur Jean-Marie Govaerts naar mij in zijn e-mail.

‘Natuurlijk, leuk’, is mijn eerste bevolgens respons. Evenwel staat mijn enthousiasme in contrast met het mijns inziens schrikbarende beeld van een sociaal-maatschappelijk circulair falen van de Nederlandse jeugdzorg van na de nieuwe Jeugdwet uit 2015, dat de auteur, onderzoeksjournalist Hélène van Beek, in haar boek schetst.

Van Beek werkt voor onder andere dagblad *Trouw* en *Zembla* (Nederlandse onderzoeksjournalistieke televisie). Ook is ze medeauteur van *Krantenpauz* (Van Beek, 2017), een biografie over oud-hoofdredacteur Louis Frequin van dagblad *de Gelderlander*. Voor *Kinderen van de staat – Jeugdzorg in ademnood*, mogelijk gemaakt door de Fair Life Foundation, interviewde zij vele jongeren en hun ouders, werknemers en deskundigen uit de Nederlandse jeugdzorg, alsmede jeugdrechtsadvocaten. Ze raadpleegde actuele onderzoeken en literatuur. Drie jaar werkte ze eraan.

Op deskundige wijze geeft het boek van deze auteur vele facetten weer van onveiligheid binnen de jeugdzorgbranche, waarbij zeven jongeren in de hoofdstukken blijven terugkomen. Een daarvan is Patricia: zij kan haar ervaringen over opsluiting niet

delen, want zij leeft niet meer. Zij doodde zichzelf in de gesloten instelling voor jeugdzorg in Hoenderloo. De mening en (gesloten)jeugdzorgervaring van straatartieste Judith vormt een constante factor in *Kinderen van de staat*.

Voor ik het boek, waarvan de activistische schreeuw om vernieuwing en humaniteit het meer dan waard is om gehoord te worden, breder aan u situeer en een aantal hoofdstukken bespreek, breng ik hoofdstuk 7 naar voren, de meest wrange context. Dit kapittel schetst het voornaamste geluid dat Van Beek wil laten horen in haar boek. Het beschrijft de problemen in het ‘putje’, zoals de Nederlandse gesloten jeugdzorg in de wandelgangen ook wel genoemd wordt. In deze afvoer blijkt het voor jongeren onmogelijk veilige (behandel)relaties aan te gaan: het recht van de sterkste overheerst, er is enkel onveiligheid. De inzet van effectieve behandeling ontbreekt. Verveling en wanhoop zijn ingrediënten voor automutilatie en zelfdoding. Verergering van de thuissituatie vindt plaats, boven op de overdracht van generatieproblemen.

Diagnostisch onderzoek naar omgevingsinvloeden van kwetsbare ouders en angstige, opstandige pubers die elkaar niet meer begrijpen, ontbreekt volgens Van Beek. Evenzeer afwezig zijn waarheidsvinding door Veilig Thuis of gezinsvoogdij, hoor en wederhoor en gedegen rapportage. Dit noemt Van Beek ‘keteninfantilitet’, die besproken wordt in hoofdstuk 4. In het hoofdstuk dat daarop volgt achterhaalt Van Beek dat er jaarlijks 46.000 kinderen gescheiden worden van hun ouders, die vaak met politiegeweld uit huis worden gehaald. Nederland behoort hiermee tot de top van Europa. Rechters stemmen in met vijftien procent van de verzoeken, mede beïnvloed door het ontbreken van psychiatrische zorg. Deze kinderen

Kinderen van de staat – Jeugdzorg in ademnood

komen in de ‘jeugdzorgcarrousel’ terecht (hoofdstuk 3).

In totaal telt *Kinderen van de Staat* zeven-tien hoofdstukken, verdeeld over twee delen. In het eerste deel komen verhalen van geweld en isolatie van jongeren aan bod. Gesloten instellingen blijken vestingen van onveiligheid en dictatoriaal bewind. Bestuurders nemen geen verantwoordelijkheid bij groepsverkrachtingen of wurgspelletjes waarbij kinderen komen te overlijden (hoofdstuk 9). De verhalen doen me denken aan de kelder van psycho-paat Hannibal uit de film *The silence of the lambs* (Demme, 1991).

Deel 2 beschrijft de desastreuze marktwerking binnen de jeugdzorg. Middels een WOB-verzoek (Wet openbaarheid van bestuur) haalt Van Beek informatie naar boven over een omstreden Europese aanbesteding van mei 2018 voor jeugdzorg-Plus.

Er is nog geen actie ondernomen door de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), die verantwoordelijk is voor jeugdzorg, op aanbevelingen en rapporten over het verbeteren van de jeugdzorg van onafhankelijke commissies als van Samson en De Winter (Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg, 2019; Commissie-Samson, 2012). ‘De toezichthouders, zoals de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd moeten beter en actiever controleren of er goede zorg aan kinderen wordt geboden. Er is veel kritiek op deze “inspectie op afstand”. Zij grijpt eigenlijk nooit écht in, bijvoorbeeld door een wanpresterende instelling voor jeugdzorg (definitief) te sluiten’ (Van Beek, 2021, p. 314).

Kinderen van de staat lijkt politiek geëngageerd. Met heldere feiten is de publicatie, met als omslag een visualisatie van gevangenschap, een pleidooi voor daadkracht en tegenmacht: de doorleefde prin-

cipiële behoefte aan rechtvaardigheid (Omtzigt, 2021). Op elke pagina is dit voelbaar. De auteur laat het ministerie gedetailleerd uit de verf komen als terrein van falend en liefdeloos leiderschap. Daar is moed voor nodig.

Aan de hand van onafhankelijke journalistiek onderbouwt zij dat de stem van jongeren en ouders nauwelijks ruimte krijgt. Munitie om hen tegen het oude Rome te verdedigen, ontbreekt. Medewerkers van de gemeente slaan de stem van specialisten in de wind, ook wel de ‘weef-fout’ genoemd. Deskundigen ervaren dit als onnodige proceskosten (hoofdstuk 3). Er is te weinig geld voor goede zorg. Instellingen kampen met personeelsproblemen, waardoor stabiliteit en continuïteit ontbreken. Ambtenaren wijzen naar de overheid, de overheid wijst met de vinger naar de gemeenten: een cul-de-sac. Niemand lijkt deze doodlopende weg om te kunnen buigen naar hoop.

In heldere bewoordingen ontvouwt Van Beek pagina na pagina een maatschappelijk circulair proces van machteloosheid, vol los zand, binnen een falende organisatie. Een bestuurlijke benadering die oplossingsgericht zou moeten beschermen en verbinden, is afwezig. Toewerken naar veerkracht en ontwikkeling van gezinnen, ontbreekt. Het huidige zorgkapitalisme, waarin geld omgezet wordt zonder productkwaliteit, het Ali Express-fenomeen (eigen bedenksel van de schrijver van deze recensie), is de dood in de pot. De instellingen van jeugdzorg varen daar wel bij, de kinderen niet. Omdat niet de kwaliteit van de hulp centraal staat, maar geld (hoofdstuk 14).

Hoopvolle mogelijkheden van zorg komen ook aan bod, kleine parels van bevlogen professionals die eigen methodieken ontwikkelen. De positieve zorgaanbieder delft echter het onderspit in Van

Kinderen van de staat – Jeugdzorg in ademnood

Beeks manifest. De negatieve macht van de minst sensitieven krijgt een podium. Dit is begrijpelijk, gezien de emotionele verhalen van jongeren en hun ouders. Hun is onrecht aangedaan. En voor deze 'kwetsbare kinderen' is het ruim driehonderd pagina's tellende boekwerk geschreven. Het manifest zou volstaan als naslagwerk in de rechtbank van de menselijke ziel wanneer de 'stelselverantwoordelijken' zich verantwoorden. *Kinderen van de staat* is een manifest met de statuur van een historisch document. Door zowel de stem van de gedupeerde jongeren als die van de andere partijen weer te geven, voorziet Van Beek in de algemene beginselen van een behoorlijk proces.

Kent u straatartieste Judith de Leeuw nog? Haar doek is in New York uitgeroepen tot een van de tien meest kunstzinnige *street art*-werken ter wereld. Er is dus hoop voor de doodlopende weg. De kinderen moeten deze blijkbaar zelf plaveien. Tezamen met geëngageerde volwassenen of systeemtherapeuten. Beslis voor uzelf en sta op. In liefde.

Hesther Selbeck is vrijgevestigd systeemtherapeut in Zuidschermmer en in Camprodon in Spanje. Ze werkt met 'uitbehandelde' jongeren (en hun ouders) en volwassenen middels de door haar ontwikkelde programma's van Contextuele Paardentherapie (cpt). E-mail: info@hestherselbeck.nl.

Literatuur

- Beek, H. van, & Geijn, L. van de (2017). *Krantenpauze – de oorlogen van Louis Frequin (1914-1998)*. Nijmegen: Valkhof Pers.
- Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg (Commissie-De Winter). (2019). *Onvoldoende beschermd – Geweld in de Nederlandse Jeugdzorg van 1945 tot heden. Rapport van de commissie onderzoek naar geweld in de jeugdzorg*. www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/documenten/rapporten/2019/06/12/onvoldoende-beschermd-geweld-in-de-nederlandse-jeugdzorg-van-1945-tot-heden
- Commissie-Samson. (2012). *Omringd door zorg, toch niet veilig – Rapport over seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen van 1945 tot heden*. www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/02/06/rapport-commissie-samson-omringd-door-zorg-toch-niet-veilig
- Demme, J. (1991). *The silence of the lambs*. New York: Strong Heart Productions.
- Omtzigt, P. (2021). *Een nieuw sociaal contract*. Amsterdam: Prometheus.